

Zaterdag 31 juli 1915 – ochtendeditie

Voor de Belgische kinderen.

Het rooms Katholieke huisvestingscomité te Leiden heeft voor arme Belgische kinderen een zending kleren, ondergoed, speelgoed en zelfs een grote partij gecondenseerde melk voor zuigelingen ontvangen.

Deze zending is afkomstig uit Boston (Amerika). Het is de grootste zending in natura, die het comité ooit ontvangen heeft en haar waarde wordt geschat op tenminste 5000 gulden.

Honderden arme oorlogskinderen kunnen ermee geholpen worden.

Van Belgische zijde.

Het Belgische gezantschap te 's Gravenhage bericht het volgende nopens de krijgsverrichtingen van 26 juli:

Krachtige beschieting zonder resultaat van sommige van onze vooruitgeschoven posten op verschillende punten achter de vuurlinie naar Diksmuide, evenals van de loopgraven in de nabijheid van het Veerhuis; ons geschut beantwoordde schot voor schot.

Vakantie

Brussel, 27 juli (KVdW)

Zelfs dat niet.

Ach, begrijp mij, bid ik u, niet verkeerd. Ik klaag er niet over, dat het ons niet gegund zal zijn, dit jaar rustig aan zee of in de Ardennen te gaan verpozen. Uitrusten, - en van wat? Men kon het ons wel vragen, en men zou er het recht toe hebben. Vakantie, het is, niet alleen voor

scholieren, een beloning voor een zekere som arbeid, geleverd voor het goed van henzelf of van de gemeenschap. Dat dit jaar daar maar weinig van komt: dat kunnen wij, tot zelfkastijding, aan onszelf wijten. Wel te verstaan, wij wijten ons niet, wij weigeren het ons te wijten dat heel ons schone zeestrand zo niet genaakbaar, dan toch onbewoonbaar geworden is. Naar de Ardennen kon het nog wel: maar welk een angstig rusten zou dat worden! Wat wij ons kunnen verwijten: het is, dat wij niet hebben gewerkt. Wij hebben dit hele jaar de blije, eerlijken arbeid, die ons recht gaf op vernieuwende, verjongende vakantie, verzaakt en ... gemist. - Wij zuchten: geen vakantie dit jaar. Intussen hebben dezen, die de gelukkige eigenaars zijn van zomerverblijven, meest allen hun villa's te huur gesteld. Zij zuchten, maar zij willen van geen vakantie weten.

Het komt eigenlijk hierop neer: wij hebben, zoals ik zegde, de gezonde dagelijkse arbeid gemist. Men heeft hem ons zo goed als ontnomen, onttrokken. De nijverheid: zij kan in het bezette België, als het moderne leger bij uitstek, niet worden gemobiliseerd. De handel: "hij is in de patatten", gelijk men ten onzent zegt; hij is geworden een jammerlijk klein bedrijf; en alle moed, en alle ijver, en zelfs alle opoffering er aan besteed en gebracht, leiden tot slechts heel magere resultaten. Ingenieurs en advocaten: gij stelt u gemakkelijk voor dat zij tijd te over hebben om over de beroerlijke tijden te mijmeren. Dokters: maar men is te arm om nog ziek te durven zijn. Ambtenaren: de helft loopt over straat met duchtig verminderde wedde. Journalisten: de Belgische hebben geen blad, en de correspondenten van buitenlandse kranten - ze zijn trouwens tot een uiterst minimum geslonken! - hebben geen stof tot kopij, tenzij de dagelijkse vlees- en groentemarkt, mitsgaders de algemene verveling, die ons zo te pakken heeft, dat ons zelfs de moed begeeft er langer over te fantaseren. Er is voor niemand iets. Of zo goed als niets, - dan het verlangen, het zeer ernstige, het zeer gretige

verlangen op dat betere ... waar alle verlangens op afstuit als op een granieten muur. Wij zijn nu eenmaal een bezette stad. Wij zijn het, vermoedelijk, voor een heel tijdje nog. En wij schikken er ons in, vermits het niet anders kan. Maar ook dat belet de onbedwongen en gulle arbeid, zelfs buiten verplichting en winstbejag om, die ons niet kan voeren tot het geluk van verdiende rust. En nooit hebben wij evenzeer als thans de vreugde gevoeld van dagelijkse plichtsbetrachting, die ons anders wel eens weerbarstig heeft gevonden, - nu wij niet bij machte zijn ze met stiptheid te volbrengen ... Hoe dan gedacht aan vakantie, gesteld dat zij pecuniair mogelijk ware (een standpunt dat niet over het hoofd is te zien); hoe gedacht aan vakantie, - waar zij overigens geen verandering brengen zou in het door de omstandigheden opgedrongen nietsdoen, en niet gewettigd is door vermoeden, of althans door in gemoede met liefde volbrachte arbeid? ...

Wat wij hier, in Brussel, onder de oorlog lijden: men kan vooralsnog niet zeggen dat het stoffelijk gebrek is. Voor ieder is gezorgd met een ijver zonder voorbeeld of weerga; voor ieder althans, die kon worden geacht zulke zorg te ontberen, en door openbare caritas kon worden bereikt. Wel te verstaan: de levensstandaard is voor ten minste een goed derde in duurte gestegen. Maar wij hebben dan ook allen - ertoe verplicht - onze levensbehoeften voor een goed derde verminderd, zo goed dit ging. En, na twaalf maanden, na een gans jaar bezetting, - gaat het. Zelfs bij wie het niet moest; want dezen hebben, voor het grootste deel, hun altruïstische plichten begrepen, en sommigen volbrengen ze op ongelooflijk prachtige wijze. Wij zijn allen, of zo goed als allen, op de maatschappelijke ladder een trede lager gekomen. Denken wij eraan, er morgen onze oude plaats weer op in te nemen? Het is mogelijk. Maar ik weet het niet. Wij hebben ons, voorlopig in ons lot geschikt. Want er is, wel te verstaan, de

hoop, die even sterk blijkt te zijn als onze levenszin. Maar er is ook, nietwaar, de verveling.

Te zeggen, dat wij er onder lijden, niet met vakantie te kunnen gaan, zou dus niet dan een zeer betrekkelijke waarheid zijn, vermits wij zijn aangepast op deze weinig gulden middenweg. Onze zenuwen zouden ze wel heel goed kunnen gebruiken. Waar echter, zoals ik zegde, de gewenste ontspanning te gaan zoeken, althans binnen de grenzen van ons land? Nog iets, dat uitgesloten is. En waar geen remedie tegen bestaat, dan profijtelijk berusten. Het enige, waar wij wel onder lijden, het is overigens, buiten alle materiële toestanden om, onder wat musici zouden noemen: de transpositie, die ons innerlijk wezen, ten gevolge van een zeer gevoelig verbreken van allerlei verhoudingen, heeft ondergaan. Die transpositie is onharmonisch. Als wij naar onszelf luisteren, dan klinkt zij pijnlijk schrill of verdoofd. En het klinkt vooral smartelijk vals. Een biograaf van Beethoven vertelt, dat niets zo martelend was, dan de verouderde, doof geworden meester bij schemering op zijn geliefde viool, die hij niet meer te stemmen wist, sublieme improvisaties te horen spelen ... die klonken als helse negatie van zijn genie. Nu staat ons psychisch bewustzijn tegenover het om ons heen gebeurende als die vriend van Beethoven tegenover diens hoge, maar in een disharmonische wereld verplaatste ingevingen. En ik verzeker u, dit is niet alleen het geval met artiesten, met mensen die hoofdzakelijk leven, in hun binnenste, van de wellust der orde: de platste burger, de "bourgeois" die zelfs de oorlog niet heeft gezuiverd van zintuiglijk stopwas, heeft ondergaan dat verbreken der verhouding, waar wij allen onder bukken, maar trillen en lijden, zonder dat enig verzet er iets tegen vermag.

Verbreken der verhoudingen: wij hebben het al gevoeld van bij de eerste bezettingsmaanden. Het was toen een prachtige zomer: wij hebben er niet van genoten, zelfs niet negatief, zelfs niet in onze spijt.

Neen: wij hebben hem niet gekend, want wij zijn hem niet gewaar geworden. Wij hebben hem niet dan in reflexen ondervonden. Hij heeft voor ons niet bestaan, al plengde en bewees hij ons zijn weldaden aan de heerlijkste vruchten. Die stukgeschoten zomer, hij is aan ons voorbij gegaan, en wij hebben van hem niets vernomen dan dat men stukschoot. En met de daaropvolgende winter is het eveneens zo vergaan. Is hij lang, is hij kort, is hij koud of vochtig geweest? Wij weten het nog nauwelijks, en de meesten weten het niet. Wij weten alleen, dat hij werd ingezet door de inneming van Antwerpen, en verder ... dat het oorlog was.

Met het voorjaar, toen hier een schijn van normaal leven was ingetreden; toen de verstrekte faciliteiten sommigen de illusie konden teruggeven dat er toch in feite zo heel veel niet veranderd was; toen Brussel, naar uitzicht, weer Brussel scheen te willen worden, - eveneens, natuurlijk, in een lagere toonsoort, die stemde met de economische bestaansmogelijkheden; en toen, ten gevolge van die rust (ik zei liever: ten gevolge van het gebrek aan opschuddingen) onze zenuwen weer gewoonweg konden gaan gewaarworden en gevoelen; toen hebben wij als nooit begeerd naar mooi weer, naar open lucht, naar vrij buitenleven. Dit voorjaar is voor velen als een revelatie geweest (en ik spreek hier weer niet van artiesten.) Gedwongen nietsdoen heeft ze tot wandelingen in de natuur genoopt, en ze zijn, misschien voor het eerst sedert hun initiële kalverliefde, met een boordevol gemoed naar huis gekeerd. Ja, ditmaal hebben wij van lente, en ook van zomer genoten, en wij zouden het hebben gedaan met volle overgave en in verhoogde levenstonus, indien weer ook hier de harmonie tussen omstandigheden buiten en genot binnen ons niet verbroken lagen; indien ons genot voor een deel niet voortsproot uit, of althans voorbereid was door een gedwongen werkeloosheid, het afschuwelijk wankele der tijden; indien er, in een woord, tussen onze

verrichtingen en onze aandoeningen maar evenwicht kon bestaan ... Een vriend van mij - de oorlog heeft hem neurasteniek gemaakt - zegde mij onlangs; "Telkens als het, na een periode droogte, plots regenweer wordt en de vlagen onbedaarlijk op de vlagen volgen, dan lijd ik daar fysieke pijn onder. Want ik zeg bij mezelf dat die regen onnatuurlijk is, dat hij het gevolg is van het artillerievuur dat de luchtlagen dichter op elkander perst. Een tijdvak van regen, het is voor mijn inbeelding een tijdvak van opnieuw verwoed vechten, daar in de Westhoek van Vlaanderen." Die vriend, hij is niet de enige om aldus te voelen. Wij allen lijden, in meer of mindere mate, onder het onevenwicht van de tijd, niettegenstaande de geniepige kalmte die heerst, en misschien vanwege die kalmte ...

Dat, in zulke omstandigheden, aan vakantie te gaan denken iets als een ongeoorloofd grapje zou zijn, ligt voor de hand. Wij gaan dat onnatuurlijke bij al het overige niet leggen.

Al herhaal ik - en het moge uit dit briefje blijken - dat onze zenuwen rust, heel veel rust, echte rust vooral, heel goed zouden kunnen verdragen.

Zaterdag 31 juli 1915 – avondeditie

Van het westelijk gevechtsterrein.

Parijs, 30 juli. Het officiële bericht van hedenavond luidt:

Geen infanteriegevechten heden, slechts enigszins heftige artillerieactie op verschillende punten van het front.

Donderdag hebben Franse vliegers bommen geworpen op de spoorweg Ieper-Roeselare.

De Belgische archiefstukken.

Berlijn, 31 juli. De Norddeutsche Allgemeine Zeitung gaat voort met de openbaarmaking van de stukken uit de Belgische archieven en deelt nu rapporten mee uit de jaren 1906 en 1907. Ter inleiding merkt het blad o.a. op:

De grote politiek gedurende beide jaren wordt gekenmerkt door de verdere consequente ontwikkeling van de Engelse plannen tot isolering en omsingeling van Duitsland. Als voordien volgen de Belgische gezanten deze loop met wantrouwende opmerkzaamheid. Het jaar 1906 stond voorlopig nog geheel in het teken van de nawerking van de tegenzet, waarmee de Duitse politiek de uittarting van Delcassé in het Marokkaanse vraagstuk had beantwoord. Van welke geest onze politiek daarbij bezielde was, toont een uitspraak van Greindl. In een rapport aan zijn chef, baron Favereau, schrijft hij de 31e december 1905:

“De hoogste eerezucht van zijne majesteit (keizer Wilhelm) is de handhaving van de vrede tijdens zijn regering.”

Dat het streven om het Frans-Duitse conflict op de conferentie van Algeciras uit de wereld te helpen op grote moeilijkheden, in de eerste plaats van Engelse zijde, zou stoten, bleek spoedig. Zoals de Belgische zaakgelastigde te Londen op 14 januari meldde, had de Engelse minister aan de gezanten meermaals verklaard: “dat Engeland met betrekking tot Marokko verplichtingen jegens Frankrijk had, welke het tot het uiterste, zelfs in geval van een oorlog tussen Duitsland en Frankrijk, zou nakomen en met trotsering van alle gevaar.”

De verontrustende indruk, die deze verklaring maakte, werd nog versterkt door het bezoek aan Parijs van Edward VII in het begin van maart en door de onderscheiding, waarmee de koning opzettelijk

Delcassé behandelde. Greindl gaf daarover schriftelijk zijn hoogste bezorgdheid te kennen.

Engeland trachtte zijns inziens de toestand op alle mogelijke wijze te vergiftigen en werd daarin door Rusland bijgestaan, daar de Russische gezant te Parijs het in strijd met alle diplomatieke gebruiken oorbaar achtte de voor Duitsland ongunstige lastgevingen aan de Russische vertegenwoordiger voor de conferentie openbaar te maken.

In april schreef Greindl, dat de Engelse pers alles had gedaan, om een goede afloop van de conferentie te beletten en de Engelse vertegenwoordigers niets, om een zowel voor Frankrijk als voor Duitsland even aannemelijke oplossing te vinden. Edward VII had, naar vaststond, buiten de Engelse regering om in 1905 aan Delcassé 100.000 man toegezegd voor een landing in Holstein. Daaraan knoopt Greindl de opmerking: "Zou er nog enige twijfel kunnen rijzen, dan zou die door de zonderlinge stap van (de Engelse) kolonel Barnardiston bij (de chef van de Belgische generale stad) generaal Ducarme opgeheven zijn."

Deze opmerking van de Belgische gezant te Berlijn is bijzonder belangwekkend. Zij toont, dat de Belgische regering de betekenis van de voorstellen van Barnardiston van de aanvang af heeft moeten inzien. Anders had zij haar vertegenwoordigers in het buitenland niet onmiddellijk van het voorgevallene in kennis gesteld.

Gelijktijdig met de poging om ook België in de anti Duitse combinatie op te nemen verstrekte "Ruiz" de nog niet controleerbare mededeling, dat Edward VII Rusland een oorlogverbond had aangeboden.

De Engelse en Franse pers bevorderden deze plannen ijverig, wellicht met rechtstreekse aanmoediging van officiële kringen.

Baron Greindl noemt het toenmaals tijdens de onderhandelingen tussen Rusland en Engeland opkomende plan, om de belangen van beide landen ten koste van Turkije en de Bagdadspoorweg in overeenstemming te brengen: “het toppunt van Englands onbeschaamdheid.”

Het plan van Engeland tot uitbreiding van de vloot als voorbereiding voor de Haagse Conferentie wordt van Belgische zijde zeer juist gekenschetst als een huichelachtige poging, om Duitsland en de Verenigde Staten als de schuldigen aan de mislukking van de verwezenlijking der humanitaire denkbeelden van Engeland en zijn nieuwe vredesapostel sir Henry Campbell Bannerman voor te stellen.

Begin 1907 verraste koning Edward Parijs terug met een bezoek. Het doel, Frankrijk in politiek opzicht tot satelliet van Engeland te maken, kwam daarbij door de tegemoetkomende houding van Clemenceau zo helder aan het licht, dat in die tijd in Frankrijk een reactie om dit juk af te schudden opkwam. Deze reactie bleef tot bijna het uitbreken van de oorlog, doch slechts een kleine kring van personen was daarbij betrokken en op de officiële politiek werd daardoor geen invloed uitgeoefend. De tactiek van koning Edward was gericht op een toenemende oorlogstoerusting van Frankrijk om het in gevaar gebrachte “evenwicht” van Europa te handhaven.

De verschijning van een Russisch eskader voor Portsmouth was het eerste openbare teken, dat Iswolski als Russisch minister van buitenlandse zaken het rijk van de tsaar in de banen wilde voeren, welke Engeland Rusland in de richting van een toenadering tot Japan en een verwijdering van Duitsland had gewezen. Ook bleek, dat

Rusland besloten was de actieve politiek in het nabije oosten te hervatten.

Met oprechte verontwaardiging doet Greindl verslag van de pogingen van Frankrijk om de zojuist te Algeciras getroffen overeenkomsten bij elke gelegenheid te ontduiken en van de onderhandelingen, welke tot het verdrag tussen Rusland en Engeland van augustus 1907 geleid hebben, waarbij Perzië verdeeld is in een Russische en een Engelse sfeer van invloed en de politiek van beide landen in Midden-Azië is vastgelegd.

“Het gaat hier”, schrijft hij, “om de voortzetting van de tot isolering van Duitsland bestemde veldtocht, welke op behendige wijze wordt gevoerd en aanving met de verzoening tussen Frankrijk en Italië (1902) en met de overeenkomsten over de Middellandse Zee, welke met Italië ook van Engelse zijde zijn getroffen.”

Greindl maakt er (de 8^e april 1907) op opmerkzaam, dat Frankrijk, evenals voor 1870, zich het recht begint aan te matigen, om in aangelegenheden in te grijpen, welke het volstrekt niet aangaan, zoals het zich verbeeldde in het vraagstuk betreffende de Bagdadspoorweg een veto uit te kunnen brengen tegen de overeenkomsten van onafhankelijke mogendheden. Blijkbaar begon Greindl reeds toen ernstig bezorgd te worden voor de toekomst van zijn vaderland.

Men meldt ons uit Maastricht.

Te Visé waar men met voertuigen de grote rijweg van het station volgend, een hele omweg moet maken om aan de brug over de Maas te komen, is nog een weg van het station langs de Maas. Deze loopt tot aan de brug. Maar dan moest men langs een trap omhoog. Die weg was dus alleen voor voetgangers. De Duitsers hebben nu al de

huizen aan deze laatste weg met de grond gelijk gemaakt en de weg verbreed en opgehoogd, zodat er thans een nieuwe korte rijweg is van het station naar de brug.

Voor de eigenaars van de afgebroken huizen zal het geen prettige verrassing zijn, als zij zelfs de stukken grond, waarop hun huizen gestaan hebben, niet meer zullen kunnen terugvinden.